

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ НА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
Марина ЛЕМЕЩУК
«28» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи інклюзивної освіти»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Освітня програма:

Освітня програма:

Дошкільна освіта. Початкова освіта

Дошкільна освіта. Психологія

Дошкільна освіта. Спеціальна освіта (логопедія)

Робоча програма: «Основи інклюзивної освіти» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, спеціальності: 012 Дошкільна освіта; освітня програма: Дошкільна освіта. Початкова освіта; Дошкільна освіта. Психологія; Дошкільна освіта. Спеціальна освіта (логопедія).

Розробник:

Калиновська Ірина Сергіївна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

В.о. завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

(доц. Марина ЛЕМЕЩУК)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

(доц. Ольга БУТЕНКО)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Основи інклюзивної освіти»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	IV	IV
Семестр	7	7
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	-	-
Лекційні	22	6
Семінарські / Практичні	22	4
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	40	70
Індивідуальні завдання	6	10
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є оволодіння студентами знаннями історичних та теоретичних основи інклюзивної освіти в Україні; нормативно-правової бази; особливостей організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх закладах освіти України; управління едукативним процесом та інклюзивним навчальним закладом.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є: володіти формами, технологіями, методами і прийомами організації інклюзивного навчання в умовах закладів загальної середньої освіти; уміти створювати психолого-педагогічні умови для повноцінного навчання, виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потреби спільно з учнями з типовими освітніми потребами.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОП:

Компетентності за ОП:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК-10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ФК-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного / молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ФК-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результатами навчання за ОП:

ПРН-3. Уміння розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-7. Уміння планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти / початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного / молодшого шкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПРН-8. Вміння складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-25. Уміння застосовувати знання про соціальну систему суспільства, розуміння сутності соціального життя та соціальної структури суспільства, а також навичок аналізу соціальних явищ і процесів.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні основи впровадження інклюзивної освіти.

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Сформуувати уявлення студентів про: особливості інклюзивного навчання; завдання, проблеми і перспективи навчання осіб з різними порушеннями (слуху, зору, опорно-рухового апарату...). Розкрити основні теоретичні засади інклюзивної освіти та її історичне підґрунтя. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень. Категоріальність дітей з особливими потребами. Основні принципи інклюзивної освіти.

Тема 2. Інклюзія - стратегія міжнародного законодавства. Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.

Розкрити основні етапи та особливості організації інклюзивного навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанкська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база.

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.).

Розкрити суть системи спеціальної освіти в Україні та особливостей впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Система спеціальної освіти в Україні. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти.

Тема 4. Передумови для забезпечення успішної інклюзії. Педагоги як провідники змін.

Розкрити суть понять інтеграція та інклюзія та їхніх складових, усвідомити чому впровадження інклюзії у школі може бути неефективним та зрозуміти що необхідно зробити для успішної розбудови інклюзивного середовища. Інтеграція та інклюзія. Складові інклюзії. Чому впровадження інклюзії у школі може бути неефективним? Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища. Інклюзивні школи - ефективні школи. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.

Тема 5. Батьки та інклюзія. Співробітництво - основа роботи з батьками.

Розкрити суть понять родина, функції сім'ї, психолого-педагогічна консультація; навчальна команда, шкільна громада, адвокатство батьків, соціальна мережа. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище. Батьки як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Батьки як активні учасники життя своїх дітей.

Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Розкрити суть корекційно-розвивальної робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку, систему комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії. Методичні вимоги при складанні корекційно-розвивальної програми.

Змістовий модуль 2. Виховання та навчання дітей в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму.

Розкрити суть опорних понять курикулум, навчальний план, навчальна програма, індивідуальний навчальний план, навчальна команда. Визначення й обґрунтування курикулуму в інклюзії. Парадигма модифікації стандартного навчального плану. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для

розробки та реалізації курикулуму. Напрямки роботи в інклюзивних школах. Професійні вміння фахівців інклюзивних шкіл.

Тема 8. Індивідуальний навчальний план та його складові.

Розкрити опорні поняття: індивідуальний навчальний план; чотири моделі здобуття освіти; основні компоненти індивідуального навчального плану; співпраця з батьками. Складання індивідуального навчального плану. Моделі здобуття освіти неповносправними. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Розробка індивідуального навчального плану. Підготовка та вимоги до підписання ІНП. Співпраця з батьками як з рівноправними членами команди.

Тема 9. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень.

Розкрити опорні поняття: функції та види контролю; методи контролю; оцінювання, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Контроль, перевірка й оцінка результатів навчання. Функції контролю. Об'єкти, види, методи контролю. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 10. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.

Розкрити опорні поняття: психологічна готовність до шкільного навчання; оцінювання навчальної діяльності без балів; контроль-оціночна діяльність; технологія портфоліо, облікове портфоліо вчителя; портфоліо учня. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Оцінювання навчальної діяльності без балів. Формування контроль-оціночної діяльності молодшого школяра, з особливими освітніми потребами. Портфоліо – технологія якісного оцінювання навчальних досягнень.

Тема 11. Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії.

Розкрити опорні поняття: аналіз навчальної програми, аналіз зразків роботи, спостереження та інтерв'ю, тестування. Інструментарій оцінювання. Аналіз зразків роботи. Спостереження й інтерв'ю. Процедури проведення інтерв'ю.

МОДУЛЬ 2.

ІНДЗ. Самостійна робота. Поточний контроль (тестування) охоплює:

- розгляд додаткового індивідуального навчального матеріалу на лекціях шляхом підготовки та презентації доповідей, участі в обговореннях різного формату, а також через використання найкращого педагогічного досвіду;
- самостійне вивчення студентами навчального матеріалу у вигляді рефератів;
- проведення підсумкових занять та поточного контролю (тестування), заліку/екзамену.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	90	22	22	0	0	46	90	6	4	0	0	80
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні основи впровадження інклюзивної освіти												
Тема 1: Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	6	2	2			2	24	2	2			20
Тема 2. Інклюзія - стратегія міжнародного законодавства. Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.	6	2	2			2	24	2	2			20
Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі характеристика спеціальної освіти в Україні	6	2	2			2	22	2				20
Тема 4. Передумови для забезпечення успішної інклюзії. Педагоги як провідники змін.	6	2	2			2						
Тема 5. Батьки та інклюзія. Співробітництво - основа роботи з батьками	6	2	2			2						
Тема 6. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 1	36	12	12	0	0	12	70	6	4	0	0	60
Змістовий модуль 2. Виховання та навчання дітей в інклюзивному освітньому середовищі.												
Тема 7. Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму	6	2	2			2						
Тема 8. Індивідуальний навчальний план та його складові.	6	2	2			2						
Тема 9. Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень	6	2	2			2						
Тема 10. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	6	2	2			2						
Тема 11. Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 2	30	10	10	0	0	10						
Усього годин	66	22	22	0	0	22	70	6	4	0	0	60
Модуль 2												
Самостійна робота												
Підсумковий контроль	6					6	5					5
ІНДЗ	18					18	15					15
Усього годин	24					24	20					20
Загалом	90	22	22	0	0	46	90	6	4	0	0	80

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	2	2
2	Інклюзія – стратегія міжнародного законодавства. Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.	2	2
3	Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі характеристика спеціальної освіти в Україні	2	
4	Передумови для забезпечення успішної інклюзії. Педагоги як провідники змін.	2	
5	Батьки та інклюзія. Співробітництво – основа роботи з батьками	2	
6	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	2	
7	Курикулум навчального та корекційно-розвивального процесів. Модифікація й адаптація курикулуму	2	
8	Індивідуальний навчальний план та його складові.	2	
9	Сутність і завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання навчальних досягнень	2	
10	Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	2	
11	Інструментарій оцінювання. Оцінювання на основі кінцевих результатів. Тестування в умовах інклюзії	2	
Разом		22	4

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Сутність та відмінність термінологічних визначень: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».	2	5
2.	Сегрегація, інтеграція, інклюзія – ознаки та відмінності.	2	5
3.	Ознаки сегрегативного та інклюзивного навчання.	2	5
4.	Нормативно-правова база інклюзивного навчання.	2	5
5.	Інклюзивна школа – осередок громади.	2	5
6.	Роль педагога у впровадженні інклюзивної практики.	2	5
7.	Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.	2	5
8.	Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.	2	5
9.	Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії.	2	5
10.	Розроблення індивідуального навчального плану.	4	5
11.	Оцінювання в навчальному процесі (зарубіжний досвід).	4	5
12.	Технологія портфоліо, облікове портфоліо вчителя.	4	5
13.	Сутність оцінювання на основі навчальної програми.	4	5
14.	Диференційоване викладання (змісту, процесу, кінцевих результатів).	4	5

15.	Планування процесу оцінювання для подальшого диференційованого викладання.	4	5
16.	Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).	4	5
	Разом:	46	80

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Самостійна робота студентів включає наступні форми роботи: опрацювання та засвоєння лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, підготовка та виконання тестових завдань за основними розділами курсу. Індивідуальна робота з дисципліни «Основи інклюзивної освіти» включає написання і захист ІНДЗ, складання конспектів уроків.

Пам'ятка! Як писати ІНДЗ:

1. Визначити об'єкт і мету згідно обраної теми.
2. Дібрати відповідну літературу.
3. Опрацювати джерела з робочими стислими помітками, закладками в книжці.
4. Скласти план відповідно до обсягу ІНДЗ (його пункти розкриваються приблизно на однаковій кількості сторінок).
5. Оформити яскравий, оригінальний вступ.
6. Дати перелік основних висновків, узагальнень та рекомендацій.
7. Оптимальний обсяг ІНДЗ – 10-20 друкованих сторінок. Такий матеріал ІНДЗ потребує для усного викладу перед аудиторією 10-15 хвилин.
8. Під час усного виступу краще розповідати, а не читати. Для цього скласти розгорнутий план-конспект на 2–4 сторінки.
9. Під час добору мовних засобів для написання ІНДЗ необхідно враховувати особливості наукового стилю мовлення.

Щоб ІНДЗ було змістовним, необхідно приділити увагу добору матеріалу. А для цього рекомендується використати ряд джерел. Передусім потрібно з'ясувати, яка література існує з теми ІНДЗ (за алфавітним, систематичним, тематичним каталогами, бібліографічними виданнями можна знайти необхідну літературу).

Працюючи з книгою, потрібно насамперед налаштуватися, дати собі цільову установку: вивчити за книжкою те чи інше питання, яке потрібно висвітлити; критично проаналізувати зміст книжки; перевірити, чи збігається ваша оцінка якоїсь проблеми з думкою автора, інших авторитетних осіб; вибрати для ІНДЗ найяскравіші факти, приклади, цікаві положення тощо.

Подібні установки допомагають цілеспрямованіше працювати з книгою і передусім визначити вид читання: суцільне, вибіркоче, комбіноване.

Під час суцільного читання книга прочитується повністю, від початку до

кінця, без будь-яких пропусків. Іноді для теми достатньо вивчити не всю книжку, а лише окремі її розділи, параграфи. Таке читання називається вибіркоvim. Комбіноване читання – це суцільне читання одних частин і вибіркoве – інших.

Максимальна оцінка за написання ІНДЗ – 20 балів.

Тематика ІНДЗ:

1. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку та їх навчання в ЗОШ.
2. Характеристика порушень усній і письмовій мові при мінімальній мозкової дисфункції.
3. Базові принципи та цінності інклюзивної освіти.
4. Основні бар'єри в освіті дітей з ООП.
5. Міжнародний досвід інклюзії: законодавство, політика, практика.
6. Український досвід інклюзії.
7. Діючі моделі розвитку інклюзивних шкіл.
8. Перспектива розвитку інклюзивних шкіл.
9. Як створити інклюзивну школу.
10. Рання діагностика та корекція порушень у розвитку.
11. Діагностика і моніторинг як умов оптимізації процесу корекційного навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я.
12. Засоби навчання в корекційно-педагогічній роботі з дітьми з порушенням слуху.
13. Можливості осіб з порушенням слуху в отриманні професійної освіти, соціальної адаптації.
14. Вплив порушення зору на психічний розвиток дитини та їх навчання в ЗОШ.
15. Організація корекційно-педагогічного процесу навчання дітей з порушенням зору в загальноосвітній школі.
16. Особливості освітнього процесу для дітей з ДЦП та їх навчання в ЗОШ.
17. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням мови та їх навчання в ЗОШ.
18. Корекційно-педагогічна робота з дітьми, що мають порушення мови.
19. Етіологія і психологічна сутність різних варіантів ЗПР за класифікацією К. Ф. Лебединської.
20. Диференційно-діагностичні критерії розмежування ЗПР і розумової відсталості.
21. Корекційно-освітній процес навчання дітей з ЗПР
22. Психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальною недостатністю та їх навчання в ЗОШ.
23. Особливості навчання розумово-відсталих дітей в ЗОШ.

24. Психологічні та педагогічні методи обстеження дітей з обмеженими можливостями здоров'я

25. Реабілітаційні заходи (подолання порушень пізнавальної діяльності, шкільної дезадаптації, шкільної неуспішності).

26. Актуальні проблеми інклюзивної освіти.

27. Діагностично-моніторингова та консультативна складові корекційно-педагогічного процесу.

28. Організація корекційного навчання і виховання дітей з порушенням слуху в загальноосвітніх установах.

29. Коррекційно-педагогічна робота з дітьми з порушенням зору в загальноосвітніх установах.

30. Індивідуальний підхід у навчанні дітей з порушеннями мови в загальноосвітньому закладі.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Впроваджено мультимедійні засоби (електронні підручники, словники, енциклопедії, відео- та аудіо матеріали, Інтернет-ресурси, мультимедійне обладнання). Ефективно використовується система дистанційного навчання «Moodle», яка є засобом отримання студентами необхідної інформації, активізації пізнавальної активності, потужним комунікаційним засобом (зокрема, у ланцюгові викладач – студент), дистанційним засобом перевірки здобутих знань, умінь і навичок.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для оцінювання навчальних досягнень студентів використовуються такі методи контролю: усне опитування, поточне оцінювання, короткочасні письмові самостійні роботи, підсумкові контрольні роботи за кожен модуль, підсумковий письмовий або електронний тест, оцінювання активності під час семінарських занять, самостійних робіт.

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

90-100 балів – за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;

82-89 балів – за ґрунтовні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язування практичних задач;

75-81 балів – за міцні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач;

68-74 балів – за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час розв’язання практичних задач;

60-67 балів – за слабкі знання значної частини навчального матеріалу, помилки у відповідях на запитання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач;

35-59 балів – за слабкі знання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач;

1-34 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв’язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

денна форма навчання

Поточне тестування та самостійна робота											Сума		
Модуль 1						Модуль 2							
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					ІНДЗ	ПК	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	25	20	100

заочна форма навчання

Поточне тестування та самостійна робота				Сума	
Модуль 1		Модуль 2			
Змістовий модуль 1		ІНДЗ	ПК		
T1	T2				
30	30	20	20	100	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдумування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
75-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	Середній (репродуктивний)	задовільно	
68-74	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих			
60-67	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	Низький (рецептивно-продуктивний)	не задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу			
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фрагментів, елементів, об'єктів		не задовільно	не зараховано

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кравченко Г.Ю. Інклюзивна освіта – Х.: Ранок, 2014. – 144 с.
2. Демченко І.І. Основи інклюзивної освіти: навчальний посібник – Умань: «Візаві», 2013. – 150 с.
3. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308 с.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. – К.: Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
5. Методика навчання учнів 1-4 класів спеціальної школи: навч. посіб. / за ред. О. В.Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2011. – 312 с.

Допоміжна:

1. Бойко В. О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження / В. О. Бойко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – № 4. – С. 7-11.
2. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. І. Бондар // Дефектологія. – 2003. – № 3. – С. 2-5.
3. Валентик, Н. Інклюзивна освіта: за і проти / Н. Валентик // Директор школи (Шкільний світ). – 2010. – №14/15. – С. 45-58.
4. Варава В. Інклюзивна освіта : готовність номер один? / В. Варава // Завуч (Шкільний світ). – 2010. – №15. – С. 3-4.

5. Воловиченко А. І. Ергономічний підхід до організації праці учнів / А. І. Воловиченко // Радянська школа. – 1989. – № 8. – С. 67-69.
6. Гріневич Ж. Орієнтація на особистість : робота в інклюзивних класах / Жанна Гріневич // Початкова освіта. Шкільний світ. – 2011. – № 46. – С. 6-8.
7. Даніелс Е. У класі – діти з особливими потребами / Е. Даніелс, К. Стаффорд // Шкільний світ. – 2008. – №3. – С. 18-19.
8. Даніелс Е. Створення інклюзивних класів / Е. Даніелс, К. Стаффорд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.rehab.org.ua>
9. Засенко В. В. Інтегроване навчання: вибір за батьками / В. В. Засенко, А. А. Колупаєва // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. – К. : Науковий світ, 2009. – Вип. 5. – С. 153-156.
10. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими потребами / Т. Ілляшенко // Директор школи (Шкільний світ). – 2009. – № 34. – С. 20-24.
11. Інвалідність та суспільство :навчально-методичний посібник / За заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової- Еннс О. В. / Кол. Авторів: Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В. О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. – К., 2012. – 216 с.
12. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / [Тоні Бут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.
13. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К.: Науковий світ, 2010. – С. 44-63.
14. Луценко І. Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими потребами / І. Луценко // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 40. – С. 19-27.
15. Сак Т. Психологічний супровід учнів із затримкою психічного розвитку в інклюзивному класі (діагностичний напрям) / Т. Сак // Дефектологія. – 2009. – № 1. – С. 16-19.
16. Сак Т. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі / Т. Сак // Дефектологія. – 2010. – №1. – С. 3-5.
17. Сак Т. Технологія портфоліо в інклюзивному класі / Т. Сак // Дефектологія. – 2009. – №4. – С. 6-9.
18. Синьов В. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. – 2004. – № 2. – С. 6-11.
19. Спільне викладання в інклюзивному класі / Методичні матеріали / Укладач : Н. М. Дятленко. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2015. – 20 с.
20. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2015. – 66 с.

21. Таранченко О. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи / О. Таранченко // Дефектологія. – 2011. – № 1. – С. 18-24.

22. Щорс В. В. Формування гуманного ставлення до дітей з особливими потребами в учасників навчально-виховного процесу / В. В. Щорс // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 32/33. – С. 40.

23. Кобилянська О. Запорука успіху – взаємодія з батьками / О. Кобилянська, М. Машовець // Дошкільне виховання. – 2004. – № 6. – С. 11-13.

24. Маланчук О. М. Співпраця класного керівника з батьками : формуємо ключові життєві компетенції дитини разом / О. М. Маланчук // Обдарована дитина: Науково-практичний освітньо-популярний журнал. – 2012. – № 2. – С. 16-24.

25. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К.: – ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ», 2010 – 363 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

www.president.gov.ua	Офіційне представництво Президента України
www.mon.gov.ua	Міністерство освіти і науки України
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi	Сайт Верховної Ради України
http://www.nau.kiev.ua/	Сайт ЗАТ «Інформтехнологія»
www.liga.net/	Законодавство, новини, договори...

Наукові бібліотеки

http://www.library.kr.ua/libworld/elib.html	БІБЛІОТЕКИ В ІНТЕРНЕТ
http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. Вернадського
http://ru.philosophy.kiev.ua/library/library.html	Бібліотека (Інститут філософії РАН)
http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html	Електронний фонд наукових публікацій (Київ)
http://lib.meta.ua/	Бібліотека на Meta.Ua (Харьков)
http://www.utoronto.ca/elul/	Електронна бібліотека української літератури (Канада)
http://www.library.edu-ua.net/	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (Київ)
http://www.gntb.n-t.org/	Державна науково-технічна бібліотека України (Київ)
http://www.4uth.gov.ua/	Державна бібліотека України для юнацтва (Київ)